

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

Одеського державного університету
внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Максим КОРНІЄНКО

« 11 » квітня 2024 р.

ВИСНОВОК

Одеського державного університету внутрішніх справ щодо дисертації Джелілової Мер'єм Аліївни на тему: «Запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

ВИТЯГ

з протоколу засідання кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ МВС України № 15 від 03 квітня 2024 року щодо проведення публічної презентації та обговорення наукових результатів дисертації аспірантки Одеського державного університету внутрішніх справ Джелілової Мер'єм Аліївни на тему: «Запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»

ГОЛОВУЮЧИЙ: доктор юридичних наук, професор Конопельський Віктор Ярославович.

ПРИСУТНІ:

Корнієнко М.В. доктор юридичних наук, професор
Меркулова В.О. доктор юридичних наук, професор
Бабенко А.М. доктор юридичних наук, професор
Шкута О.О. доктор юридичних наук, професор
Беніцький А.С. кандидат юридичних наук, професор
Будяченко О.М. кандидат юридичних наук
Кулик Л.М. кандидат юридичних наук, доцент
Резніченко Г.С. кандидат юридичних наук, доцент
Чекмарьова І.М. кандидат юридичних наук, доцент
Медведенко С.В. доктор філософії
Медведенко Н.В. кандидат юридичних наук
Теслюк І.О. кандидат юридичних наук

З присутніх - 5 докторів наук та 9 кандидатів наук (докторів філософії) - фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення наукового дослідження аспірантки Одеського державного університету внутрішніх справ **Джелілової Мер'єм Аліївни** на тему: «Запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Робота виконана в Одеському державному університеті внутрішніх справ.

Науковий керівник: Бабенко Андрій Миколайович, доктор юридичних наук, професор.

Джелілова Мер'єм Аліївна народилася 10.01.1985 у м. Білогірськ Автономної Республіки Крим, у 2002 році закінчила ЗОШ I-III ступенів м. Сімферополь. Громадянка України. З 2002 по 2007 рік навчалась у Одеській Національній Юридичній Академії та отримала диплом спеціаліста за спеціальністю «Правознавство». З 2007 по 2008 рр. навчалась в інституті підготовки професійних суддів Одеської Національної Юридичної Академії. Отримала диплом магістр «Право» з відзнакою. З 2003 по 2006 рр. працювала вихователем ДМРЦ “Меркурій”. З 2006 по 2007 рр. заступником директора ТОВ “Пейд”. З 2007 по 2009 рр. юрист-консультантом ООО Промринок “Котовський”. З 2009 по 2015 рр. помічником судді Господарського суду Одеської області. З 2015 по 2017 – начальником відділу професійної освіти Департаменту освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації. З 2017 по 2021 рр. першим заступником начальника управління Одеської обласної ради з майнових відносин. З 2021 по 2023 рр. начальником головного управління по деокупації та реінтеграції Автономної Республіки Крим та інших тимчасово окупованих територій Директорату стратегічного планування та європейської інтеграції Міністерства Внутрішніх Справ. З 2023 - по теперішній час – начальником управління по роботі з постраждалими та членами їх сімей Департаменту пенсійних питань та соціального захисту Міністерства Внутрішніх Справ.

Сімейний стан – не заміжня. Має на вихованні двох доньок.

З вересня 2020 по теперішній час – навчання у докторантурі та аспірантурі Одеського державного університету внутрішніх справ. Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ (Протокол № 3 від 30 жовтня 2020 року).

Освітньо-наукову програму підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» завершує 31.08.2024 року.

Здобувачка має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у наукових фахових виданнях України, 5 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспірантки Джелілової Мер'ем Аліївни на тему: «Запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». Здобувачка ознайомила присутніх зі структурою дисертації, обґрунтувала актуальність обраної теми дослідження, яка зумовлена тим, що сучасна організована злочинність в Україні є одним із найбільш небезпечних соціально-правових явищ. В умовах військової агресії росії проти України ця форма організованої кримінально протиправної діяльності набула особливої гостроти та становить серйозну загрозу безпеці держави і суспільства, посягаючи на громадську безпеку і спокій у країні, а також згубно впливає на соціальний, культурний та економічний розвиток країни. Якщо до повномасштабної агресії росії в Україні фіксувалося 210 – 180 організованих злочинних груп і злочинних організацій, то у 2022 році їх кількість зросла до 395 (+47 %), а у 2023 році – до 494 (+57 %) організованих злочинних груп і злочинних організацій. Протягом війни Одеська область увійшла у трійку лідерів за кількістю виявлених організованих злочинних груп та злочинних організацій. Якщо у м. Київ і у Дніпропетровській області їх щорічно реєструється – по 47; у Львівській – 31, то у Одеській області – 29. У той же час у Харківській, Вінницькій, Сумській та Чернігівській областях їх чисельність не перевищує 15-25 організованих злочинних груп та злочинних організацій на рік. Протягом 2018-2023 рр. організованими групами та злочинними організаціями в Одеській області було вчинено понад 2123 тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень: у 2018 році їх вчинено – 150; у 2019 році – 137 (- 8 %); у 2022 році їх кількість зросла відносно 2018 року до 298 (+ 41 %), а у 2023 році вони перевищили 495 (+70 %) кримінальних правопорушень. Зазначене зумовило необхідність вивчення даного феномену, визначення сучасного стану організованої злочинності в Одеському регіоні, встановлення основних тенденцій та її детермінації з метою розробки ефективних підходів до запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні.

Здобувачка звернула увагу на те, що у контексті наукової новизни наукового дослідження у дисертації вперше:

- надано характеристику організованої злочинності в Одеському регіоні України в якості об'єкта кримінологічного аналізу в умовах війни, що проявляється у негативних змінах кількісно-якісних показників цих кримінальних правопорушень, а саме, у негативній їх динаміці, збільшенні ступеню суспільної небезпеки діянь, домінуванню організованих форм протиправних дій у більшості видах протиправної діяльності; збільшення професіоналізму злочинців; високий рівень латентності; проникнення у більшість сфер життєдіяльності регіону; вдосконалення форм та методів ведення злочинної діяльності; значний негативний вплив на криміногенну обстановку Одеського регіону тощо;

- виявлено особливості кримінологічної характеристики осіб, які

вчиняють злочини, що відносяться до категорії організованої злочинності: переважно це неодружені чоловіки молодого віку, більшість з них мають досвід злочинної діяльності, є прихильниками і сповідують «злочинну ідеологію», в умовах воєнного стану їх діяльність характеризується прагненням до збагачення, відрізняється не виправданою жорстокістю та цинізмом.

- доведено, що організована злочинність в Одеському регіоні України є результатом складної взаємодії цілої групи факторів, подій, процесів і явищ, які відбуваються у державних і суспільних сферах. У цьому процесі ключове місце відіграють фактори військової агресії росії проти України. Ці фактори негативно впливають і загострюють всі інші детермінанти: історичні, природньо-географічні, соціально-демографічні, політичні, економічні, правові, організаційно-управлінські, психологічні та культурно-виховні. Всі вони переломлюються через свідомість певних категорій осіб і у сукупності обумовлюють негативні зміни у стані та динаміці організованої злочинності в Одеському регіоні України.

А також вдосконалено:

- теоретичні положення з обґрунтування ідеї, що системи запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні має будуватися за досвідом більшості європейських країн, які традиційно дотримується гуманістичного підходу, спрямованого на створення умов унеможливлення вчинення злочинів, усунення причин та умов для злочинної поведінки, а також створення правових перешкод (за допомогою регіональних програм протидії злочинності) для унеможливлення чи ускладнення вчинення злочинів, а також перешкоджання легалізації та використання коштів, отриманих злочинним шляхом.

- положення про наявні в наукових дослідження знання стосовно класифікації та видів організованих злочинних угруповань, представлено їх основні форми та види в Одеському регіоні в умовах воєнного стану.

- теоретичне розуміння сучасних схем та найбільш розповсюджених механізмів та способів діяльності злочинних угруповань в Одеській області в умовах воєнного стану.

Дисертантка детально доповіла, яким чином нею вирішувалися завдання, що ставилися перед дослідженням, висвітлила наукову та практичну значущість одержаних результатів.

По закінченні доповіді дисертантки, присутніми було поставлено ряд запитань.

ШКУТА О.О. доктор юридичних наук, професор: Мер'єм Аліївна назвіть головні фактори, які обумовлюють кількісно-якісні зміни у організованій злочинності в Одеському регіоні у теперішній час.

ДЖЕЛЛОВА М.А. Дякую за поставлене питання. Головним фактором у теперішній час зростання організованої злочинності в нашому регіоні є війна рф проти України і негативні процеси, які вона обумовила; зниження ефективності роботи правоохоронних органів; зміна пріоритетів у соціально-економічному житті регіону; загальне ускладнення криміногенної обстановки в Одеській області.

МЕРКУЛОВА В.О. доктор юридичних наук, професор: Мер'єм Аліївна роботи яких вчених були покладені в основу формування основних гіпотез, ідей,

методології та системи дослідження Вашої дисертації?

ДЖЕЛІЛОВА М.А. Дякую за поставлене питання. В основу формування основних гіпотез та системи дослідження моєї дисертації були покладені роботи вчених, які вивчали регіональні особливості організованої злочинності: А.М.Бабенка, В.Я.Конопельського, О.О.Шкути, В.О.Меркулової, Л.М.Кулик, А.С.Беніцького М.В.Корнієнка, І.М.Чекмарєвої та інших вчених.

БЕНІЦЬКИЙ А.С. кандидат юридичних наук, професор: Мер'єм Аліївна досвід яких країн покладено в основу Вашої стратегії вдосконалення системи запобігання організованій злочинності на регіональному рівні?

ДЖЕЛІЛОВА М.А. Дякую за поставлене питання. У контексті застосування кримінального покарання найбільш ефективним є підхід США в плані його жорсткості та невідворотності. У частині загально-профілактичного впливу на організовану злочинність є найбільш цікавим досвід Німеччини, Польщі та Франції, де створені найбільш ефективні профілактичні механізми злочинності. Також варто не забувати і власний позитивний досвід боротьби з організованою злочинністю. Тут треба взяти на озброєння концепцію Харківських вчених Стратегію зменшення можливостей вчинення злочинів; а також напруження Одеських вчених щодо контролю над злочинністю за допомогою сучасних науково-технічних, інноваційних та оперативно-розшукових заходів протидії злочинності з урахуванням регіональних особливостей криміногенної обстановки та детермінації організованої злочинності.

КУЛИК Л.М. кандидат юридичних наук, доцент: Мер'єм Аліївна які Ваши прогнози щодо ситуації у сфері організованої злочинності в Одеському регіоні України?

ДЖЕЛІЛОВА М.А. Дякую за поставлене питання. Нажаль, наші прогнози у сфері організованої злочинності в Одеському регіоні, як і по Україні в цілому є негативними. Ми прогнозуємо зростання злочинності у цій сфері, появу нових видів, форм і способів вчинення організованих злочинів, втягування у цей вид злочинності нових верств населення.

Після відповідей на запитання слово було надано науковому керівнику, доктору юридичних наук, професору А.М. Бабенко, який дав загальну оцінку науковому дослідженню, а також охарактеризував Джелілову Мер'єм Аліївну, як людину грамотну та досвідчену, з великим практичним досвідом, з творчим науковим мисленням, цілеспрямовану, відповідальну та ініціативну. Науковий керівник наголосив, що здобувачка дуже успішно використала свій практичний досвід, знання і творчий потенціал, розкрила дуже цікаву і актуальну тему наукового дослідження. Завдання, які поставила перед собою Джелілова Мер'єм Аліївна, повністю виконані. Вона надала слушні висновки та пропозиції, використала значну емпіричну базу, опрацювала велику кількість статистики, вивчила багато наукової літератури і судових вироків, провела масштабне анкетування правників правоохоронних органів. Джелілова М.А. сформувалася як науковець, її дисертаційне дослідження «Запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні України», представлене на публічній презентації, є завершеною працею, яка має суттєве значення для вітчизняної юридичної науки, а її авторка готова до атестації здобувача ступеня доктора філософії. Науковий керівник подякував всім за ретельне вивчення

дисертації і цікаві запитання до здобувачки.

Під час наукової дискусії учасниками публічної презентації надано свої думки і міркування, щодо представленого на розгляд дослідження.

КУЛИК Л.М. кандидат юридичних наук, доцент: Мені дуже сподобалася доповідь і сама дисертаційна робота Джелілової Мер'єм Аліївни. Робота є завершеною, цілісною науковою працею, яка характеризується новизною та оригінальністю. Висновки та пропозиції авторки є цінними для науки та практики протидії організованій злочинності на регіональному рівні. Мені дуже сподобався авторський підхід до викладення результатів дослідження, а також додатки, які відображають цифрові моделі результатів дисертації, а також викладені у вигляді опитування та статистичних даних схеми та діаграми. Окрім цього, дуже гарні результати впровадження у наукову діяльність та навчальний процесу. Роботу і здобувачку я підтримую, бачу, що здобувачка сформувалася як вчений. Буду, зі свого боку, підтримувати і роботу, і здобувача.

КОРНІЄНКО М.В. доктор юридичних наук, професор: Джелілова Мер'єм Аліївна справді провела масштабне кримінологічне дослідження за вкрай актуальною темою. Вона виходить на захист, маючи сильну, гарну роботу з істотною новизною. Всі правила академічної доброчесності авторкою дотримані. Робота є якісною, завершеною науковою працею. Я підтримую роботу та бажаю Вам успіху.

МЕРКУЛОВА В.О. доктор юридичних наук, професор: Приєднуюсь до Максима Вікторовича і Людмили Миколаївни, погоджуюсь, що тема є актуальною, нагальною, а робота корисною. Хочу підкреслити, що робота системно і структурно виконана відповідно до завдань, читається досить цікаво і легко. Авторкою чітко викладені всі положення, автор володіє понятійним апаратом. Що особливо сподобалось і хочу підкреслити, що автор практично з кожної позиції висловлює своє бачення. У роботі міститься солідна емпірична база. Автор вміло використовує результати статистичних досліджень, надає кримінологічну характеристику організованої злочинності, визначає її детермінацію і окреслює найбільш ефективні заходи запобігання їй з урахуванням воєнного стану. Висновки і пропозиції характеризуються високим ступенем новизни і значною цінністю для науки та практики запобігання організованій злочинності на регіональному рівні. Також заслуговує на увагу належний рівень апробації. Буду рекомендувати дану роботу до захисту. Бачу, що науковець склалася і побажаємо їй успіху на шляху до присудження ступеня доктора філософії.

БЕНІЦЬКИЙ А.С., кандидат юридичних наук, професор: Робота Джелілової Мер'єм Аліївни є якісною, з істотним ступенем новизни, актуальності та цінності для науки та практики. В роботі авторка не допустила порушень академічної доброчесності, всі ідеї нею викладені за результатами власного наукового пошуку та практичного досвіду. Буду підтримувати Вас і Вашу роботу, бажаю успіху.

КОНОПЕЛЬСЬКИЙ В.Я. доктор юридичних наук, професор: дозвольте і мені висловити свої думки з приводу роботи і здобувача – Джелілової Мер'єм Аліївна. Дослідження є завершеною працею і відповідає усім встановленим вимогам. Ця робота виконана на достатньо високому рівні, має гарну відповідну

емпіричну базу. Я підтримую Мер'єм Аліївну та її наукову роботу та бажаю Вам успіху!

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Джелілової Мер'єм Аліївни на тему: «Запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасна організована злочинність в Україні є одним із найбільш небезпечних соціально-правових явищ. В умовах військової агресії росії проти України ця форма організованої кримінально протиправної діяльності набула особливої гостроти та становить серйозну загрозу безпеці держави і суспільства, посягаючи на громадську безпеку і спокій у країні, а також згубно впливає на соціальний, культурний та економічний розвиток країни. Якщо до повномасштабної агресії росії в Україні фіксувалося 210 – 180 організованих злочинних груп і злочинних організацій, то у 2022 році їх кількість зросла до 395 (+47 %), а у 2023 році – до 494 (+57 %) організованих злочинних груп і злочинних організацій. Протягом війни Одеська область увійшла у трійку лідерів за кількістю виявлених організованих злочинних груп та злочинних організацій. Якщо у м. Київ і у Дніпропетровській області їх щорічно реєструється – по 47; у Львівській – 31, то у Одеській області – 29. У той же час у Харківській, Вінницькій, Сумській та Чернігівській областях їх чисельність не перевищує 15-25 організованих злочинних груп та злочинних організацій на рік.

Протягом 2018-2023 рр. організованими групами та злочинними організаціями в Одеській області було вчинено понад 2123 тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень: у 2018 році їх вчинено – 150; у 2019 році – 137 (- 8 %); у 2022 році їх кількість зросла відносно 2018 року до 298 (+ 41 %), а у 2023 році вони перевищили 495 (+70 %) кримінальних правопорушень.

Сучасна організована злочинність в Україні і в Одеському регіоні, зокрема, набула якісно нових рис, що проявляються у специфіці її кількісно-якісних показників, а саме: негативні тенденції у динаміці; збільшення рівня латентності та вчинених тяжких і особливо-тяжких злочинів; зростання «кримінального професіоналізму»; фіксується озброєність; необґрунтована жорстокість і цинізм під час вчинення злочинів; централізація та монополізація кримінального середовища; перетворення злочинної діяльності на основне джерело доходу або суттєвий елемент легальної діяльності злочинців; розширення сфер впливу і масштабів злочинної діяльності; створення системи захисту від кримінального переслідування і соціального контролю шляхом використання корумпованості правоохоронних органів та апарату державної влади; використання сучасних протиправних методів та технологій протидії владі та правоохоронним органам тощо.

В умовах воєнного стану тривожними тенденціями відзначається й ступінь

суспільної небезпеки організованої злочинності в Одеському регіоні, яка безпосередньо пов'язана з тим, що вона продукує найбільш небезпечні форми кримінально протиправної діяльності, зокрема: тероризм, бандитизм, вбивства на замовлення, вимагання, торгівля людьми, зброєю та наркотичними засобами, економічні кримінальні правопорушення тощо. За результатами кримінологічних досліджень організованої злочинності вбачається, що вже тривалий час представники цієї злочинної діяльності максимально прагнуть використовувати легальні структури та можливості, а також стають активними діячами офіційних політичних структур, намагаються контролювати органи державної влади та органи місцевого самоврядування, громадські інститути й організації. Отже, організована злочинність сформувала нову криміногенну ситуацію в Україні у цілому та Одеському регіоні зокрема, що потребує впровадження більш ефективних заходів запобігання. Зазначене зумовило необхідність вивчення даного феномену, визначення сучасного стану організованої злочинності в Одеському регіоні, встановлення основних тенденцій та її детермінації з метою розробки ефективних підходів до запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні.

Науковим підґрунтям для даного наукового дослідження стали роботи таких вчених, як: С. В. Албула, А. М. Бабенка, В. С. Батиргарєєвої, В. М. Бесчастного, А. Б. Благої, В. І. Борисова, І. Г. Богатирьова, В. В. Голіни, Б. М. Головкина, О. А. Гритенко, С. Ф. Денисова, Т. А. Денисової, О. М. Джужи, В. М. Дрьоміна, А. П. Закалюка, М. В. Корнієнка, В. Я. Конопельського, Л. М. Кулик, О. М. Литвинова, В. О. Меркулової, Є. С. Назимка, Н. А. Орловської, Є. Л. Стрельцова, В. О. Тулякова, І. М. Чекмарьової, В. В. Шаблістого, В. І. Шакуна, О. С. Шеремета, О. О. Шкути, Н. С. Юзікової, О. Н. Ярмиша та ін.

Враховуючи значну актуальність теми організованої злочинності в Одеському регіоні, наявності великої кількості невирішених проблем щодо розуміння сучасного стану організованої злочинності в регіоні і її детермінації в умовах воєнного стану, виникла необхідність у вирішенні низки теоретичних і практичних проблем запобігання цьому виду злочинності в Одеському регіоні. Наведене обумовило вибір теми дисертації, окреслення основних напрямів дослідження, її мету та завдання з метою отримання нових знань про організовану злочинність в Одеському регіоні, з метою формування цілісної системи знань про вказаний феномен, надання обґрунтованих пропозицій та рекомендацій із вдосконалення системи запобігання організованій злочинності у сучасних умовах в Одеському регіоні України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до положень Стратегії боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р); пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності (відповідно до Закону України від 12 січня 2023 року N 2859-IX зі змінами). Робота відповідає тематиці пріоритетних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454); виконана у межах науково-дослідних робіт Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання

демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер №0116U006773); відповідає плану науково-дослідницької роботи кафедри кримінального права та криминології Одеського державного університету внутрішніх справ «Кримінально-правові, криминологічні та кримінально-виконавчі заходи запобігання злочинності» (державний реєстраційний номер № 012U002156). Тему дисертації затверджено Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ 30 жовтня 2020 р. (протокол № 3).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексне дослідження криминологічного феномену організованої злочинності, членів організованих груп та злочинних організацій в Одеському регіоні, встановлення основних детермінант та розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні України.

Для досягнення зазначеної мети вирішити такі завдання:

- визначити стан наукового розроблення проблеми організованої злочинності на регіональному рівні;
- охарактеризувати організовану злочинність в Одеському регіоні України як історичне та соціально-правове явище;
- надати кількісні та якісні показники організованої злочинності в Одеському регіоні України;
- **виявити криминологічні властивості** членів організованих груп та злочинних організацій в Одеському регіоні України;
- визначити особливості детермінації організованої злочинності в Одеському регіоні України;
- сформулювати теоретичні засади загальносоціального та спеціально-криминологічного запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні України;
- охарактеризувати зарубіжний досвід запобігання організованій злочинності у регіоні;
- запропонувати напрями удосконалення заходів запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні України.

Об'єктом дослідження – є суспільні відносини, які виникають у зв'язку із запобіганням організованій злочинності в Одеському регіоні України.

Предметом дослідження – є запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні України.

Методи дослідження ґрунтуються на поставленій меті, на визначених завданнях, об'єкті та предметі дослідження. У процесі дослідження використовувалися комплекси загальнонаукових і спеціальних методів. *Системно-структурний* застосовувався під час аналізу кількісно-якісних показників організованої злочинності в Україні та запобігання (розділ 1 – 3); *історико-правовий* – у процесі визначення стану дослідження даного явища, криминологічної характеристики, розвитку законодавства та практики запобігання (підрозділи 1.1, 2.1,2.2, 3.1, 3.2,3.3); *формально-логічний* – у процесі аналізу феномена організованої злочинності, надання криминологічної характеристики цих злочинів, визначення їх детермінації та запобігання (підрозділи 1.2, 2.1,2.2.3, розділ 3); *логіко-нормативний* – в процесі аналізу нормативно-правових актів та вивчення вітчизняної і зарубіжної практики запобігання організованій

злочинності (підрозділи 1.2, 3.1, 3.2, 3.3.); *моделювання* – під час побудови кримінологічних моделей (схем, діаграм тощо) організованої злочинності, під час надання науково-практичних пропозицій з удосконалення системи запобігання організованій злочинності, та під час формулювання загальних висновків до розділів та підрозділів дисертації (розділи 1, 2, 3); *соціологічні* методи дослідження – анкетування, опитування і т.д. використані при вивченні думки фахівців щодо стану і ефективності запобігання організованій злочинності (підрозділи 2.1, 2.2., 2.3, 3.1, 3.3); *порівняльно-правовий* (компаративістський) метод застосовано під час вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду запобігання організованій злочинності (підрозділи 1.1, 3.2, 3.3); *статистичні* методи використовувалися у ході вивчення та обробки емпіричних даних щодо кримінологічної характеристики організованої злочинності в Одеському регіоні, її детермінації, а також під час вивчення особи злочинця (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3).

Нормативно-правову та теоретичну базу дисертації становлять Конституція України, закони і підзаконні нормативно-правові акти України станом на 20 січня 2023 р.. В роботі також використані результати досліджень, висвітлені у зарубіжній та вітчизняній науковій літературі з кримінології, кримінального, кримінально-виконавчого права, філософії, соціології, економічної географії, психології, історії, що містить наукові результати про феномен організованої злочинності, її регіональні особливості, детермінацію та запобігання вказаним кримінальним правопорушенням.

Емпіричну базу дослідження становлять дані кримінально-правової статистики Офісу Генерального прокурора про стан та структуру кримінальних правопорушень за 2017-2023 рр., аналітичні огляди Національної поліції України, Верховного Суду, дані судової статистики за 2017–2023 рр.; статистична звітність Державного комітету статистики України за 2017–2023 рр.; результати вивчення 150 вироків за вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з організованою та груповою злочинністю на території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей у 2017-2023 рр.; матеріали анкетування й опитування 248 фахівців, які мають досвід у запобіганні організованій злочинності; 120 повідомлень на інформаційних Інтернет-порталах за 2017–2023 рр.. В роботі також використано власний досвід роботи на керівних посадах в органах державного управління в Одеській області.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших досліджень, в якому представлено комплексні наукові результати про феномен організованої злочинності в Одеському регіоні, її кримінологічну характеристику детермінацію та запропоновано систему заходів запобігання організованій злочинності. За результатами наукового дослідження обґрунтовано нові положення, висновки і рекомендації, зокрема:

уперше:

- надано характеристику організованої злочинності в Одеському регіоні України в якості об'єкта кримінологічного аналізу в умовах війни, що проявляється у негативних змінах кількісно-якісних показників цих кримінальних правопорушень, а саме, у негативній їх динаміці, збільшенні ступеню суспільної небезпеки діянь, домінуванню організованих форм протиправних дій у більшості видах протиправної діяльності; збільшення професіоналізму злочинців; високий

рівень латентності; проникнення у більшість сфер життєдіяльності регіону; вдосконалення форм та методів ведення злочинної діяльності; значний негативний вплив на криміногенну обстановку Одеського регіону тощо;

- виявлено особливості кримінологічної характеристики осіб, які вчиняють злочини, що відносяться до категорії організованої злочинності: переважно це неодружені чоловіки молодого віку, більшість з них мають досвід злочинної діяльності, є прихильниками і сповідують «злочинну ідеологію», в умовах воєнного стану їх діяльність характеризується прагненням до збагачення, відрізняється невинуватою жорстокістю та цинізмом.

- доведено, що організована злочинність в Одеському регіоні України є результатом складної взаємодії цілої групи факторів, подій, процесів і явищ, які відбуваються у державних і суспільних сферах. У цьому процесі ключове місце відіграють фактори військової агресії росії проти України. Ці фактори негативно впливають і загострюють всі інші детермінанти: історичні, природньо-географічні, соціально-демографічні, політичні, економічні, правові, організаційно-управлінські, психологічні та культурно-виховні. Всі вони переломлюються через свідомість певних категорій осіб і у сукупності обумовлюють негативні зміни у стані та динаміці організованої злочинності в Одеському регіоні України.

удосконалено:

- теоретичні положення з обґрунтування ідеї, що системи запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні має будуватися за досвідом більшості європейських країн, які традиційно дотримуються гуманістичного підходу, спрямованого на створення умов унеможливлення вчинення злочинів, усунення причин та умов для злочинної поведінки, а також створення правових перешкод (за допомогою регіональних програм протидії злочинності) для унеможливлення чи ускладнення вчинення злочинів, а також перешкоджання легалізації та використання коштів, отриманих злочинним шляхом.

- положення про наявні в наукових дослідження знання стосовно класифікації та видів організованих злочинних угруповань, представлено їх основні форми та види в Одеському регіоні в умовах воєнного стану.

- теоретичне розуміння сучасних схем та найбільш розповсюджених механізмів та способів діяльності злочинних угруповань в Одеській області в умовах воєнного стану.

дістало подальшого розвитку:

- теоретичні положення, що з початком війни, у Одеській області поряд із вдосконаленням традиційних способів діяльності, з'явилися нові форми та види організованої злочинності, а саме: злочинні схеми навколо зернового коридору; зловживання із наданою західними партнерами гуманітарної допомоги; відбулася переорієнтація діяльності ОЗГ з контрабандних потоків (в тому числі наркотиків і психотропних речовин) із морських та повітряних на наземні перевезення. Бессарабський район став центром незаконного перевезення через кордон чоловіків призовного віку; під час війни Одещина опинилася на перехресті потоків нелегальної міграції, зброї, наркотиків; стала «перевалочним центром» для організованої торгівлі людьми. В умовах воєнного стану відбувся певний розподіл сфер впливу між етнічними злочинними угрупованнями. Так, місцеві

злочинні організації характеризуються багатoproфільністю злочинної діяльності; гагаузькі злочинні угруповання спеціалізуються на викраданні товарів соціального та господарського призначення з подальшим перепродажем через свої торгівельні мережі. Грузинські та абхазькі угруповання у Одесі спеціалізуються на викраданні матеріальних цінностей з автомобілів, а також на угоні дорогих автівок, з подальшим їх перепродажем або розбором на автозапчастини. Сирійські угруповання спеціалізуються на протиправній торгівлі валютою та на виробленні і постачанні підроблених брендovих марок парфумів тощо.

- положення про підвищення ефективності запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні України на основі: 1) формування єдиної комплексної державної політики у сфері запобігання та протидії організованій злочинності; 2) оновлення та удосконалення законодавства, що регулює сферу запобігання та протидії організованій злочинності на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Важливого значення набуває прийняття нового Закону України «Про запобігання і протидію організованій злочинності»; 3) розробку та впровадження цільової регіональної програми щодо запобігання організованій злочинності на Одещині станом на 2024-2026 рр.; 4) запозичення позитивного міжнародного досвіду у сфері запобігання організованій злочинності. Дієвим визначаємо досвід США, Німеччини, Італії та Великобританії, оскільки ці країни будують стратегію протидії організованій злочинності, як з урахуванням помилок та успіхів минулого, так і шляхом використання новітніх наукових досягнень, методів та технологій; 5) налагодження тісного міжнародного співробітництва з міжнародними організаціями, зарубіжними державами, неурядовими громадськими організаціями; 6) нейтралізація корупції як супутникового явища організованої злочинності в Одеському регіоні; 7) оперативну конфіскацію активів організованих груп і злочинних організацій; 8) утримання молоді від залучення до організованої кримінально протиправної діяльності.

Практичне значення отриманих результатів в тому, що результати дисертації (висновки, пропозиції, рекомендації) можуть бути використані:

у науково-дослідній роботі – як теоретична база для наукових досліджень у сфері запобігання організованій злочинності у регіонах України (акт впровадження від 02 лютого 2023 р.);

у навчальному процесі – під час підготовки навчально-методичних видань та у проведенні навчальних занять із дисциплін «Кримінологія», «Кримінологія та профілактика правопорушень», «Кримінальне право України (акт впровадження від 02 лютого 2023 р.).

у правотворчій діяльності – під час вдосконалення нормативно-правових актів із запобігання організованій злочинності у регіонах України.

у правозастосовній сфері – в якості заходів з підвищення ефективності запобігання організованій злочинності у регіонах України.

Особистий внесок здобувача. Всі сформульовані у дисертації положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на власних наукових результатах і дослідженнях здобувача. У публікації «Організована злочинність у регіоні як суспільне явище та кримінологічний феномен», у співавторстві з А. М. Бабенком,

здобувачкою визначено суспільну небезпечність організованої злочинності, проведено аналіз статистичних даних щодо цього виду правопорушень, здійснено опис основних наукових праць з питання запобігання організованій злочинності на регіональному рівні (внесок авторки – 60%). У науковій публікації «Автономна Республіка Крим: наслідки організованої збройної агресії на півдні України та перспективи по де окупації», у співавторстві з А. М. Бабенком, авторкою визначені регіональні особливості АР Крим, специфіка і соціально-економічне значення регіону для України; представлено результати завданих збитків російською окупацією; окреслено напрями з де-окупації регіону (внесок авторки – 60%). У сукупності, власні теоретичні надбання здобувачки в опублікованих у співавторстві наукових працях становлять понад 55%.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення дисертації, отримані висновки і пропозиції авторкою висвітлювалися і обговорювалися на регіональних, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, форумах і круглих столах: Міжнародній науково-практичній. Інтернет конференції «Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності» (м. Одеса, 27 листопада 2020 року); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правова наука і державотворення в Україні у світлі сучасних глобалізаційних викликів: Історія, теорія, практика (до 25-ї річниці Конституції України)» (11 червня 2021 р. м. Маріуполь-Кривий Ріг); II Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України» (м. Одеса, 29 жовтня 2021 р.); Всеукраїнській науковій конференції «Державно-правові засади формування безпечного середовища в Україні: сучасні виклики» (м. Одеса, 12 грудня 2022 р.); Міжнародному науково-практичному круглому столі «Крим – це Україна: стратегія деокупації та реінтеграції» (м. Одеса, 24 лютого 2023 року).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 8 наукових працях, з яких: 3 – статті в наукових фахових виданнях України, 5 тезах матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація композиційно складається з анотації, вступу, трьох розділів, що включають 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел, що включає 392 найменування, 17 додатків. Повний обсяг дисертації становить 283 сторінки, з яких: основний текст – 197 сторінок, список використаних джерел – 44 сторінок, додатки – 29 сторінок.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

наукові праці, в яких відображені основні результати дослідження:

1. Желілова М.А. Загальна характеристика організованої злочинності в Причорноморському регіоні України. *Аналітично-порівняльне правознавство. Електронне наукове видання.* №2. 2023. С.317-322

2. Желілова М.А. Причини та умови організованої злочинності в умовах воєнного стану: регіональний аспект. *Південноукраїнський правничий часопис.* № 2. 2023. С.8-13.

3. Желілова М.А. Запобігання організованій злочинності на регіональному рівні в умовах воєнного стану. *Юридичний бюлетень.* №29. 2023. С.466-475.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Джелілова М.А. Бабенко А.М. Організована злочинність у регіоні як суспільне явище та кримінологічний феномен. *Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності*: матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет конф. (м. Одеса, 27 листопада 2020 року). Одеса: ОДУВС, 2020. С.118-120.

5. Джелілова М.А. Деякі питання теорії та практики аналізу і запобігання організованій злочинності в Одеській області. *Правова наука і державотворення в Україні у світлі сучасних глобалізаційних викликів: Історія, теорія, практика (до 25-ї річниці Конституції України)*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (11 червня 2021 р.) м. Маріуполь-Кривий Ріг, ДонДУВС, 2021. С.447-451

6. Джелілова М.А. Соціально-психологічні риси лідера організованого злочинного угруповання. *Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 29 жовтня 2021 р.). Одеса: ОДУВС, 2021. С.94-98.

7. Джелілова М.А. Організована злочинність: основні виклики та загрози для безпеки України в умовах воєнного стану. *Державно-правові засади формування безпечового середовища в Україні: сучасні виклики*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Одеса, 12 грудня 2022 р.). Одеса: ОДУВС, 2022. С.85-88.

8. Бабенко А.М., Джелілова М.А. Автономна Республіка Крим: наслідки організованої збройної агресії на півдні України та перспективи по де окупації. *Крим – це Україна: стратегія деокупації та реінтеграції*: матеріали Міжнародного науково-практичного круглого столу (м. Одеса, 24 лютого 2023 року). – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – С.10-13.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотною мовою, з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття. Порухення академічної добротності відсутні.

У результаті публічної презентації наукових результатів дисертації Джелілової М.А. і повноти публікації основних результатів дослідження,-

УХВАЛИЛИ:

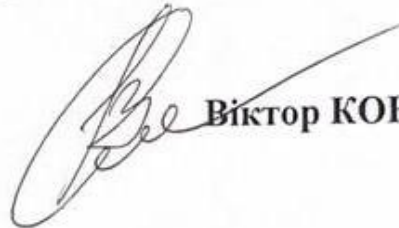
1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Джелілової Мер'єм Аліївни на тему: «Запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні України».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Джелілової М.А. відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук

у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Джеліловой Мер'ем Аліївни на тему: «Запобігання організованій злочинності в Одеському регіоні України» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Головуючий на засіданні
Завідувач кафедри кримінального права та кримінології
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Одеського державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Віктор КОНОПЕЛЬСЬКИЙ